

Fokus på språk – Spesialutgave 34/2016

© Fremmedspråksenteret 2016

ISBN: 978-82-8195-071-9 (trykket) 978-82-8195-072-6 (på nett)

ISSN: 1890-3622

FOKUS PÅ SPRÅK

www.fremmedspraksenteret.no

SPECIALUTGAVE / NR 34 / Desember 2016

KOREANSK I VERDEN

Koreansk populærkultur har tatt verden med storm de siste årene. I dette heftet får du vite mer om Koreahalvøyas historie, samfunn, språk og kultur, og du får et lite innblikk i livene til de over 77 millionene som har koreansk som morsmål.

Koreansk i verden er skrevet av medarbeider ved Republikken Koreas ambassade til Norge Anja Vranic på oppdrag fra Fremmedspråksenteret.

Publikasjonen er støttet av Republikken Koreas ambassade til Norge og Det sør-koreanske utdanningsdepartementet.

Anja Vranic

KOREANSK I VERDEN

Koreansk populærkultur har tatt verden med storm de siste årene. I dette heftet får du vite mer om Korea-halvøyas historie, samfunn, språk og kultur, og du får et lite innblikk i livene til de over 77 millionene som har koreansk som morsmål.

Koreansk i verden er skrevet av medarbeider ved Republikken Koreas ambassade til Norge Anja Vranic på oppdrag fra Fremmedspråksenteret. Hun har en mastergrad i øst-asiatiske studier fra Universitetet i Oslo.

Publikasjonen er støttet av Republikken Koreas ambassade til Norge og Det sør-koreanske utdanningsdepartementet.

År	2016
Utgiver	Fremmedspråksenteret
Utgiversted	Halden
Ansvarlig redaktør	R. Steinar Nybøle
Redaktør	Øystein N. Øksenvåg
Bilderredaktør	Tina Buckholm
ISSN	1890-3622
ISBN trykket	978-82-8195-071-9
ISBN på nett	978-82-8195-072-6

INNHold

Hvorfor koreansk	s. 4
De fire årstidene	s. 7
Historie og religion	s. 8
Økonomi	s. 14
Mat	s. 17
Koreansk språk og skriftspråket hangeul	s. 19
Popkultur og massemedia	s. 24
Idrett	s. 27
Lenker og lesestoff	s. 30

HVORFOR KOREANSK?

Hvorfor lære koreansk? Sør-koreansk popkultur har tatt verden med storm de siste årene.

Du husker kanskje den sør-koreanske hiten *Gangnam style* som kom ut sommeren 2012? Det er artisten *Psy* som står bak sangen og hans humor og ironi klarte raskt å få stor interesse verden rundt, ikke minst i Norge. Sør-Korea er også kjent for andre popartister samt gode filmer og TV-serier, noe du kan lese mer om i kapittel 6.

I tillegg til pop- og mediekultur er Sør-Korea ledende i verden innenfor områder som elektronikk, biler, skipsbygging og shipping. Store sør-koreanske selskaper som Samsung og LG er fremtredende innen mange norske hjem og selskaper, som i resten av verden. Når det gjelder biler er både Hyundai og Kia Motors svært kjente bilmerker.

Seoul © Sean Pavone | Dreamstime.com

Med sin spektakulære økonomiske vekst siden Korea-krigen på 1950-tallet, noe du kan lese mer om i kapittel 4, har Sør-Korea gått fra å være et krigsherjet land til å bli blant verdens største økonomier med en viktig rolle i internasjonale organisasjoner som De forente Nasjoner (FN), Verdens handelsorganisasjon (WTO på engelsk) og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD på engelsk).

Nord-Korea, derimot, er på mange måter det motsatte av Sør-Korea. Etter at Koreahalvøya ble delt i to i 1945, som du kan lese mer om i kapittel 3, har Nord-Koreas økonomi vært svak, i stor grad fordi landet ikke har mye handel med andre land. Nord-Korea har kun ett politisk parti, det kommunistiske partiet, og regimet styrer alt i landet fra økonomien til folkets levemåte. Det er lite frihet når det kommer til kreativitet i form av bl.a. musikk og kunst og det er nesten ingen kulturell utveksling med omverdenen. Nord-Korea har få relasjoner til andre land og er et nokså vanskelig land å besøke.

FAKTA OM DEN KOREANSKE HALVØYA

Den koreanske halvøya ligger sentralt i Nordøst-Asia med Kina i nordvest og Japan i øst. Halvøya består i stor grad av fjell og kun 30 % er flatt land.

Den koreanske halvøya hører til den tempererte sonen. Det er store forandringer i klimaet mellom de fire ulike årstidene. Det er varmt og fuktig om sommeren og kaldt og tørt om vinteren. Gjennomsnittstemperaturen om sommeren er fra 20.5 til 26.1 °C og fra -2.5 til 5.7 °C om vinteren. Temperaturen varierer fra sted til sted.

Arkeologer tror at befolkningen av den koreanske halvøya startet rundt 700 000 år f.Kr. I nyere tid er befolk-

ningen i Sør-Korea på ca 50,56 millioner, hvor nesten halvparten er konsentrert i Seoul og nærområdene, mens Nord-Korea består av en befolkning på 25,12 millioner.

Kart over Koreahalvøya © Korean Culture and Information Service

Kirsebærblomster © Shaye Beauford | Dreamstime.com

DE FIRE ÅRSTIDENE

Et av Koreahalvøyas vakre kjennetegn er vekslingen mellom de fire årstidene hvor hver årstid har sitt eget særpreg. Årstidene på Koreahalvøya er ganske like årstidene i Norge.

Våren på Koreahalvøya er full av fargerike blomster, men kjennetegnes hovedsakelig av kirsebærblomstene. Disse har som oftest en lyserosa farge og er i full blomst i ca en ukes tid. Sommeren har høy luftfuktighet og høye temperaturer, mens høsten er mildere og likner på den norske høsten. Om vinteren snør det, men det er en del varmere enn i Norge. Den kaldeste måneden er januar, som har en gjennomsnittstemperatur på 1,6 °C. Med hav på tre sider og et landareal hvor mer enn halvparten er fjell, har det koreanske folket utviklet både ulike kulturer og kongedømmer som har vært jordnære og i tett relasjon til naturen.

Sandfestivalen på Haeundae-stranden i Busan
© Kabayanmark | Dreamstime.com

Sommeren i Sør-Korea byr på mange utendørsfestivaler. Blant de mange populære festivalene er *Gjørme-festivalen* i Boryeong, *Den maritime kulturfestivalen* i Mokpo, *Sjøfestivalen* i Busan og *Sandfestivalen* i Busan.

Høsten på Koreahalvøya er tiden for innhøsting av bl.a. ris, søtpoteter, poteter, epler, pærer, bokhvete og soyabønner, og er den perfekte tiden til å besøke tradisjonelle folkelandsbyer – små samfunn som også i dag bevarer det tradisjonelle levesettet fra sine forfedre. Dette gjøres som oftest i løpet av feiringen av *Chuseok*, som er navnet på Koreahalvøyas innhøstingsfest som varer i tre dager. Denne feiringen minner om den amerikanske feiringen *Thanksgiving*, eller høsttakkefest på norsk.

Gyeryongsan nasjonalpark i Sør-Korea © Zzyatlund | Dreamstime.com

HISTORIE OG RELIGION

Dagens koreanere er et resultat av mange kongedømmer, stammer og riker som hadde sitt opphav på halvøya. Disse har blomstret opp og deretter forsvunnet, fra forhistorisk tid og fram til i dag.

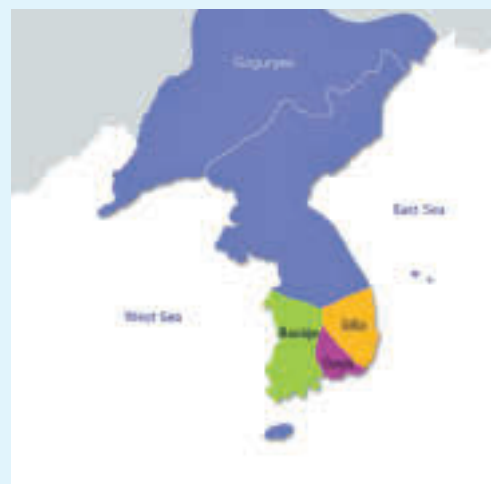
Forhistorisk-Gojoseon (uvisst-108 f.Kr.)

Det har blitt funnet gjenstander som blant annet verk-tøy laget av dyrehorn og steiner samt keramikkskåler på og rundt Koreahalvøya som daterer tilbake til 700 000 f.Kr., noe som har gjort at arkeologer kan bekrefte at det var menneskeliv på Koreahalvøya så langt tilbake i tid. Det første kongeriket på Koreahalvøya var Gojoseon, som i følge en myte ble etablert 2333 f.Kr. Myten forteller om Dangun, den første kongen av Gojoseon samt sønn av himmelen (Hwanung) og binnen Ungnyeo, som bodde i en hule i 100 dager for å bli en kvinne og en kjærlig mor. Det er denne myten som ble starten på idéen om «å leve og arbeide for hele menneskehetens beste», en filosofi som ligger i bunn av det koreanske samfunnet i dag.

De tre kongedømmene (57 f.Kr. – 668) og Nord-Sørstatsperioden (698-926)

De tre kongedømmene referer til Goguryeo (37 f. Kr.-668), Baekje (18 f.Kr-660) og Silla (57 f.Kr.-935). I denne perioden hadde buddhismen den sterkeste kulturelle og religiøse påvirkningen på hele området fra Mandsjuria, dagens Nord-Kina, til Koreahalvøya. Mot slutten av 600-tallet vant Silla over Goguryeo og dette innledet Nord-Sørstatsperioden. Sentrale og

regionale administrasjoner ble opprettet for å styre over større deler av landet og større deler av befolkningen.

Kart over de tre kongedømmene og Gaya fra ca år 500 © Korean Culture and Information Service

Goryeo (918-1392)

Goryeo ble grunnlagt i 918 av Wang Geon og varte i 474 år. Det moderne ordet Korea kommer fra navnet Goryeo. Handelsmenn fra Song-dynastiet i Kina (960-1279), Abbasidkalifatet i gamle Arabia (750-1258) og gamle kongedømmer i Sørøst-Asia drev aktiv handel med Goryeo. Universitetet Gukjagam ble etablert i 992 og er et av de eldste universitetene i verden.

En keramikkjenstand funnet i Seoul-området fra forhistorisk tid © Hello Photo by Yonhap News

Gyeongbokgung-palasset som var det viktigste kongelige palasset under Joseon-perioden © Paul Cowan | Dreamstime.com

Joseon (1392-1910)

I løpet av sine 518 år ble Joseon-kongedømmet regjert av 25 konger og to regenter fra Yi-dynastiet, som var den regjerende klanen under denne perioden. Joseon-dynastiet ble grunnlagt av Yi Seong-gye, som var den første kongen av Joseon (regjerte 1392-1398) og hovedpersonen i styringen av Goryeo-dynastiet. I løpet av Joseon-perioden var det stor utvikling innen kunst, jordbruk og handel. I løpet av regjeringstiden til Kong Sejong den store (regjerte 1418-1450) ble en av verdens første regnmålere oppfunnet. I tillegg var han ansvarlig for utviklingen av skriftsystemet *hangeul*, som brukes i Korea i dag. Du kan lese mer om *hangeul* i kapittel 6. Landet var plaget med stadige invasjoner fra nabolandene og måtte jobbe hardt for å bevare riket.

Den japanske okkupasjonen av Korea (1910-1945)

Koreahalvøya var okkupert av Japan fra 1910-1945. Dette betydde slutten på Joseon-kongedømmet. Men til tross for at landet var okkupert av en undertrykkende kolonimakt, fortsatte det koreanske folket å kjempe for sin frihet. Den koreanske republikkens midlertidige regjering ble etablert i 1919 og var en eksilregjering med sete i Kina. Korea ble et fritt land da andre verdenskrig endte i 1945 med Japan på den tapende siden.

Republikken Korea (1945-nå)

Rett etter frigjøringen i 1945 ble Koreahalvøya delt i to, Republikken Korea (Sør-Korea) og Den demokratiske folkerepublikken Korea (Nord-Korea). Sovjetiske styrker rykket inn i Nord-Korea, mens amerikanske styrker

okkuperte Sør-Korea. Dette skapte spenning mellom Sør- og Nord-Korea fordi Sovjetunionen og USA var på motsatt side under den kalde krigen etter andre verdenskrig. Denne rivaliseringen førte til at Sør-Korea og Nord-Korea ble utsatt for en svært ødeleggende krig. Koreakrigen brøt ut da Nord-Korea angrep Sør-Korea i 1950 og endte i 1953 da en våpenhvile trådte i kraft.

Siden den gang har Sør-Korea gjort store framskritt når det gjelder politikk, økonomisk utvikling og sosiale forbedringer. Helt fra 1960-tallet og frem til slutten av 1990-tallet hadde landet en fantastisk økonomisk vekst, og på slutten av 1980-tallet ble landet et demokrati. I begynnelsen av Sør-Koreas økonomiske vekst i 1963 var størsteparten av sør-koreanerne bønder og økonomien blomstret gjennom jordbruket. Landet gikk deretter fra å ha en jordbruksøkonomi til en økonomi basert på industri og produksjon fra slutten av 1970-tallet og videre på 1980-tallet. I senere år og til og med i dag er Sør-Koreas økonomi hovedsakelig basert på teknologi og utvikling, selv om den industrielle produksjonen fortsatt er nokså sterk. Fra å være et mottakerland av finansiell støtte på 1950-tallet har Sør-Korea utviklet seg til å bli et giverland fra 2000-tallet.

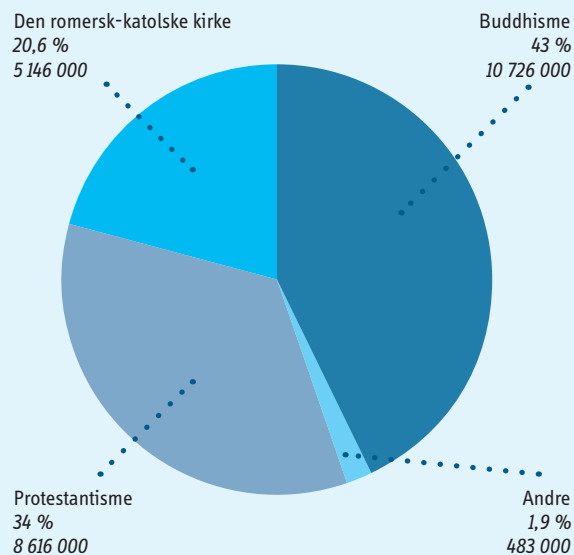
Den demokratiske folkerepublikken Korea (1948-nå)

Den demokratiske folkerepublikken Korea (Nord-Korea) ble opprettet i 1948 med hovedstad i Pyongyang. Mens Sør-Korea hentet sitt navn fra Goryeo, valgte Nord-Korea det historiske navnet Joseon. Nord-Koreas ideologi var basert på den kommunistiske modellen, men ble senere erstattet av Kim Il-sungs Juche-ideologi, som går ut på å være selvforsynt. De prøver så godt de kan å ikke være avhengige av handel med andre land, men heller å leve av eget jordbruk, egne industrier og egen teknologi. Kim Il-sung var den første lederen i Nord-Korea og ble etterfulgt av sin sønn Kim Jong-il.

Den neste lederen, Kim Jong-un, er barnebarn av Kim Il-song, noe som hittil har gjort at Nord-Koreas lederverv har gått i arv.

RELIGION

Sør-Korea er et land hvor alle store verdensreligioner; kristendom, buddhisme, konfutsianisme og islam lever fredfullt sammen med den tradisjonelle koreanske folketroen på sjamanisme, som går ut på kontakt med åndeverden. I Nord-Korea, derimot, er religion sett ned på og regimet har ofte kampanjer som kritiserer religion. Av alle de store verdensreligionene i Sør-Korea er det buddhismen og konfutsianismen som har hatt mest innflytelse på folket gjennom tidene.

Seokguram-grotten med Buddha-statuen som er på UNESCOs verdensarvliste. ©Hello Photo by Yonhap New

Bulguksa-tempelet ligger i byen Gyeongju og er også på UNESCOs verdensarvliste. © Knet2d | Dreamstime.com

Buddhismen ankom det som i dag er Sør-Korea i år 372 og det finnes flere titusener av templer over hele landet. Det er buddhismen som har aller flest tilhengere av alle religionene i Sør-Korea.

Koreas buddhisme utviklet seg fra opphavet sitt, kinesisk buddhisme, ved å tolke reglene strengere. Gamle koreanske munkene utviklet dermed en mer helhetlig tilnærming til buddhisme fordi de buddhistiske innflytelsene de fikk fra ulike kilder viste seg å være i strid med hverandre.

Konfutsianismen kommer også fra Kina, ble vedtatt som statsideologi under Joseon-kongedømmet (1392-1910) og er et etikksystem mer enn en religion. Konfutsianisme er en "lære" på samme måte som buddhisme, men tekstene regnes ikke å være fra en guddom samt at kjernepunktet ikke er dyrkingen av en guddom. Her ble betydningen av lojalitet, kjærlighet for sine foreldre og forfedre, samt andre dyder satt i fokus.

Myeongdong-katedralen i Seoul © Hello Photo by Yonhap News

Katolisismen ble introdusert til Korea fra Kina via Joseon-utsendinger som besøkte Beijing som en del av koreansk-kinesisk diplomati. Disse utsendingene utgjorde en viktig del av de internasjonale relasjonene mellom de to landene. Vestlige prester ble med Joseon-utsendingene tilbake til Korea og slik ble katolisismen spredd. De tidlige katolikkene i Korea ble utsatt for sterk forfølgelse, men religionen fortsatte å spre seg blant folket i landet.

Protestantismen, på sin side, ankom Korea sent på 1800-tallet med nordamerikanske misjonærer og økte i popularitet både gjennom skolegangen og medisinske tjenester som misjonærene tilbød. Selv i dag driver protestanter i Sør-Korea et stort antall utdanningsin-

stitusjoner, grunnskoler, videregående skoler og medisinske sentre.

Islam ble først etablert i Sør-Korea i 1955 med sin første koreanske imam og islamske samfunn. Det sør-koreanske muslimske forbundet ble etablert i 1967 og religionen har nå rundt 60 moskeer og det finnes rundt 100 000 muslimer i Sør-Korea.

I tillegg til både de store verdensreligionene og de mindre, lokale religionene er sjamanisme en del av det daglige livet i Sør-Korea. Sjamanismen hjelper lokalbefolkningen å ha kontakt med den spirituelle verden samt å spå sin egen framtid.

ØKONOMI

Sør-Korea har oppnådd økonomisk vekst med en usedvanlig rask fart. Dette betegnes som "mirakelet ved Han-elven" siden mesteparten av landets fabrikker ble ødelagt i løpet av Korea-krigen på 1950-tallet og landet manglet både kapital og naturressurser.

Sør-Korea gikk fra å eksportere lette industrielle produkter fra små fabrikker på 60-tallet til å investere i tunge kjemiske anlegg på 70-tallet. Landet gikk raskt fra å fokusere på små fabrikker til å etablere en økonomisk struktur basert på eksport gjennom store selskaper.

I nyere tid er det informasjonsteknologien som har blitt det sterkeste elementet i landets økonomi. Dette er en sektor som omfatter både ferdigheter som kreves for nyskaping innenfor ledelse og administrasjon samt ferdigheter knyttet til dataprogrammering, internett, multimedia og kommunikasjonsenheter, som f.eks. mobiltelefoner.

Sør-Korea er ledende på verdensbasis innenfor kommunikasjonsteknologi og både utvikler og tar i bruk nye systemer før store deler av verden. Eksport av mobiltelefoner, halvledere, datamaskiner og eksterne enheter har gjort Sør-Korea sterk i det globale IT-miljøet. I tillegg til informasjonsteknologi er Sør-Korea ledende på elektronikk som f.eks. hvitevarer og fjernsyn. De største selskapene innenfor denne sektoren er bl.a. Samsung og LG. Disse fins i mange norske hjem og i resten av verden.

Bilindustrien i Sør-Korea ligger på femteplass globalt når det kommer til antall biler som blir produsert. Bilindustrien i landet startet på 50-tallet ved at bildeler som hadde blitt importert fra andre land ble satt sammen. Industrien utviklet seg videre til å produsere noen av de mest avanserte bilene i verden. Kjente bilprodusenter fra Sør-Korea er Hyundai and Kia.

Mange land i verden bruker kjernekraft, men de fleste er avhengige av noen få land til å designe og bygge disse kjernekraftverkene. De få landene som har denne teknologien inkluderer Sør-Korea. Mer enn en fjerdedel av Sør-Koreas eget elektriske forbruk kommer fra kjernekraft.

Den nyeste store eksportsektoren i sør-koreansk økonomi består av kulturelle produkter, som musikk, videospill, TV og filmproduksjon. Landet har satsset stort på innhold til videospill, som blander film og datateknologi med kreative ideer. Det er mange datakaféer spredt over hele landet hvor unge tilbringer tiden med å spille dataspill med hverandre og på nett.

Økonomiske relasjoner mellom Norge og Koreahalvøya

Norge og Sør-Korea etablerte diplomatiske relasjoner i 1959 og siden den gang har forholdet mellom de to landene utviklet seg mye. Handelen mellom de to landene har vokst til nye høyder siden 2000-tallet og er størst innenfor den maritime sektoren og fiskeindus-

Industrielle kompleks i Changwon © Hello Photo by Yonhap News

trien. Norge eksporterer for det meste ulike skipsdeler, maskiner og fiskeprodukter til Sør-Korea og importerer i retur hovedsakelig skip, oljeplattformer, dekk, biler og forbrukerelektronikk. Geografisk sett ligger Sør-Korea i nærheten av Kina og Japan og har i tillegg frihandelsavtaler med både Kina og India. Det vil si at Sør-Korea er et veldig attraktivt land for norske selska-

per, både i seg selv, pga. sin geografiske beliggenhet og med sine frihandelsavtaler.

Norge og Nord-Korea har ikke diplomatiske relasjoner. Det er noe handel mellom landene, men dette er begrenset på grunn av strenge tiltak mot Nord-Koreas regime for blant annet landets atomprogram.

Krukker brukt til fermentering av mat. Her fra Gyeongbokgung-palasset i Seoul © Vincentstthomas | Dreamstime.com

MAT

Det koreanske kjøkkenet er påvirket av årstidene og har lokale særtrekk over hele halvøya. De lokale rettene er laget med ingredienser som er typiske for området og klimaet i regionen. Koreanere har stor respekt for de som tilbereder mat og mener at man bør tilberede maten med både hjerte og sjel.

Ulike krydder og smakstilsetninger er helt avgjørende i koreansk matlagning. Disse består hovedsakelig av hvitløk, grønn løk, rød chilipulver, soyasaus, sesamolje, svart pepper, eddik, ingefær og sesamfrø. Disse ingrediensene er de vanligste byggeklossene i koreansk mat, selv om maten varierer noe fra område til område og kokk til kokk.

Fermentering eller gjæring av mat er en svært viktig del av tradisjonell koreansk matlagning. Fermentert mat inkluderer bl.a. soyabønnepasta, soyasaus, chilipasta og fiskesaus.

Etter at ingrediensene, f.eks. soyabønner, har blitt bløtet og kokt blir de banket og formet til mursteinformede klumper. Deretter blir de stående til tork og fermentert før de blir plassert i saltet vann og satt inn i store gryter sammen med tørket rød chili og oppvarmet trekull som hjelper med å fjerne urenheter og lukt i løpet av fermenteringsprosessen. Denne prosessen varer i ca to-tre måneder. Til slutt blir produktet delt i to: Fast stoff og væske. Det faste stoffet blir brygget videre i mer enn fem måneder mens væsken blir bryg-

get i over tre måneder for å utvikle den fulle smaken. På samme måte som vin har soyasaus en fyldigere og sterkere smak når den har blitt brygget i en lengre periode.

I de siste årene har *kimchi* fått global anerkjennelse og er matretten som representerer Sør-Korea. Den mest vanlige varianten av kimchi er laget ved å blande saltet hvitkål med kimchipasta laget av chilipulver, hvitløk, vårløk, koreansk reddik, ingefær, fiskesaus og andre ingredienser, som f.eks. fersk sjømat. Kimchi spises oftest etter å ha blitt fermentert i flere dager og noen fermenterer den til og med i over et år. Kimchi er en del av de fleste koreanske måltider og spises hovedsakelig som en siderett.

Koreanske småretter © Norman Chan | Dreamstime.com

Kimchi klar til servering © Foodio | Dreamstime.com

Tilberedning av kimchi:

1. Hvitkålene skjæres opp og legges i saltet vann.
2. Bunnen på hvitkålene renses.
3. Smakstilsetningene blir blandet med saltet og fermentert fisk.
4. Krydderne blir spredt jevnt mellom kålbladene.
5. Hele kålen blir pakket sammen og oppbevart på et kjølig sted.

En annen og kanskje litt mindre globalt kjent rett, *bibimbap*, som bokstavelig oversettes til "blandet ris", er svært populær i Sør-Korea. Dette er både fordi den er rik på næringsinnhold siden den inneholder mye grønnsaker, men også fordi den ser bra ut. Koreansk mat setter nemlig fokus på fargebalanse bygget på filosofien om «fem elementer». Hvert element (eller farge) har sine egne næringsverdier og skaper dermed en perfekt balanse for et næringsrikt måltid.

Bibimbap: Kokt ris med ferske og krydrede grønnsaker, hakket biff og chilipasta © Margouillat | Dreamstime.com

KOREANSK SPRÅK OG SKRIFTSPRÅKET HANGEUL

Språkforskere har ikke kunnet påvise akkurat hvilken språkfamilie koreansk kommer fra, men mange mener at det kommer fra altaiske språk. Dette er en språkfamilie som inneholder tyrkiske og mongolske språk, samt japansk og koreansk under noe tvil. Selv om mange språkforskere mener at koreansk hører til denne språkfamilien, er det andre som mener at det ikke kan sammenliknes med noen andre språk i hele verden. I så fall regnes koreansk som et såkalt isolert språk.

Til å begynne med brukte det koreanske folket kinesiske tegn til å skrive sitt eget språk. Tilstrømmingen av kinesiske tegn til Korea begynte rundt år 108 f.Kr. og koreanerne brukte disse helt frem til de lagde sin egen skriveform. Koreas egen skriveform heter *hangeul* og ble laget på oppdrag for Kong Sejong (1397-1450) av Joseon-dynastiet. Han var den fjerde kongen av Joseon-dynastiet og det er i løpet av hans styre at Joseon-staten la grunnlaget for områder som politikk, økonomi og

kulturliv. Hans største bidrag er skriftspråket som først het *hunminjeongeum* og fikk sitt moderne navn hangeul etter hvert. Koreanere er svært stolte av å ha utviklet sitt eget skriftspråk spesielt fordi hangeul er en skriveform som er lett både å lære og bruke.

Skriveformen ble laget lenge etter at det koreanske språket oppstod. Derfor måtte oppfinneren av hangeul tenke nøye over hvordan han kunne lage en enkel skriveform som passet sammen med det allerede eksisterende språket. Hangeul ble dermed laget med de følgende to prinsippene:

1. Oppfinneren reproduserte formen på bokstavene ut ifra formene på organene som brukes til uttalelse (lepper, gane, tunge, hals, etc.), samt tre materialer: himmelen, jorden og mennesket.
2. Fordi det finnes flere lyder enn uttalelsesorganer og de tre materialene ble resten av bokstavene laget ut ifra de grunnleggende bokstavene i 1.

g - n - m - s - ng. Disse fem er de grunnleggende bokstavene som alle andre bokstaver er basert på © The Academy of Korean Studies Press

De tre materialene himmelen, jorden og mennesket © The Academy of Korean Studies Press

Hangeul er en fonemisk skriveform som er sammensatt av stavelser. Et fonem er det minste lydsegmentet som kan endre betydningen av et ord, f.eks. lyden «g».

Hangeul består av fjorten konsonanter og ti vokaler og kan brukes til å uttrykke alle lydene som blir produsert av både mennesker og natur. Disse settes sammen til stavelser med enten to eller tre bokstaver. Dette er i motsetning til fonemiske skrivesystemer som det latinske alfabetet der bokstaver står på egenhånd siden hangeul er designet til å kombinere konsonanter og vokaler inn i stavelser. På grunn av dette likner skriveformen på skriveformer laget av stavelser, som f.eks. japansk.

Grunnleggende konsonanter og vokaler (24 bokstaver)

Konsonanter		Vokaler	
Bokstav	Uttalelse	Bokstav	Uttalelse
ㄱ	g	ㅏ	a
ㄴ	n	ㅑ	ya
ㄷ	d	ㅓ	eo
ㄹ	r/l	ㅕ	yeo
ㅁ	m	ㅗ	o
ㅂ	b	ㅛ	yo
ㅅ	s	ㅜ	u
ㅇ	ng	ㅠ	yu
ㅈ	j	ㅡ	eu
ㅊ	ch	ㅣ	i
ㅋ	k		
ㅌ	t		
ㅍ	p		
ㅎ	h		

Grunnleggeren av hangeul, Kong Sejong av Joseon-dynastiet © Amadeustx | Dreamstime.com

Sammensatte konsonanter og vokaler (16 bokstaver)

Konsonanter			Vokaler		
Bokstav	Uttalelse	Komposisjon	Bokstav	Uttalelse	Komposisjon
ㄱ	gg	ㄱ+ㄱ	ㅏ	ae	ㅏ+ㅣ
ㄲ	dd	ㄲ+ㄲ	ㅑ	yae	ㅑ+ㅣ
ㅃ	bb	ㅃ+ㅃ	ㅓ	e	ㅓ+ㅣ
ㅆ	ss	ㅆ+ㅆ	ㅕ	ye	ㅕ+ㅣ
ㅈ	jj	ㅈ+ㅈ	ㅗ	wa	ㅗ+ㅏ
			ㅛ	wae	ㅗ+ㅏ+ㅣ
			ㅜ	oe	ㅜ+ㅣ
			ㅠ	wo	ㅠ+ㅏ
			ㅠ	we	ㅠ+ㅏ+ㅣ
			ㅡ	wi	ㅡ+ㅣ
			ㅣ	ui	ㅡ+ㅣ

Hangeuls stavingssystem

Som nevnt ovenfor blir de ulike bokstavene satt sammen til stavelser med to eller tre bokstaver. Ut ifra de 24 bokstavene er det kun 19 som kan stå først i

stavelsen, 21 i midten og 16 enkle og 11 doble på slutten av stavelsen. Disse er som følgende:

Innledende lyder:

ㄱ ㄴ ㄷ ㄹ ㅁ ㅂ ㅅ ㅇ ㅈ ㅊ ㅋ ㅌ ㅍ ㅎ ㄱ ㄲ ㅃ ㅆ ㅈ ㅉ (19 bokstaver)

Mediale lyder:

ㅏ ㅑ ㅓ ㅕ ㅗ ㅛ ㅠ ㅡ ㅣ ㅏ ㅑ ㅓ ㅕ ㅗ ㅛ ㅠ ㅡ ㅣ (21 bokstaver)

Avsluttende konsonanter:

Enkle avsluttende konsonanter:

ㄱ ㄴ ㄷ ㄹ ㅁ ㅂ ㅅ ㅇ ㅈ ㅊ ㅋ ㅌ ㅍ ㅎ ㅁ ㅂ ㅅ (16 bokstaver)

Doble avsluttende konsonanter:

ㄱㅁ ㄴㅁ ㄷㅁ ㄹㅁ ㅁㅁ ㅂㅁ ㅅㅁ ㅈㅁ ㅉㅁ ㅊㅁ ㅋㅁ ㅌㅁ ㅍㅁ ㅎㅁ (11 bokstaver)

Eksempler på stavelser og ord

Enkle bokstaver			Stavelser	Lyd	Fullt ord	Betydning
ㄱ	ㅏ	ㅓ	감	gam	감자	potet
ㅈ	ㅏ		자	ja		
ㅅ	ㅏ	ㄴ	산	san	산	fjell
ㅈ	ㅏ		자	ja	자동차	bil
ㄷ	ㅓ	ㅇ	동	dong		
ㅈ	ㅏ		차	cha		

Hallo/Hadet (vanlig hilsen)	annyeong-hashimnikka annyeonghaseyo annyeong	안녕하십니까 (formelt) 안녕하세요 (mindre formelt) 안녕 (uformelt)
Hvordan går det?	åttåkke jineseyo?	어떻게 지내세요? (mindre formelt)
Hva heter du?	irumun muashimnikka?	이름은 무엇입니까? (formelt)
Ha en fin dag	joun haru dweseyo	좋은 하루 되세요 (mindre formelt)

Når det kommer til setningsoppbygging er koreansk et subjekt-objekt-verb språk, i motsetning til norsk som er et subjekt-verb-objekt språk. Det vil si at følgende setning på norsk

Mia	spiller	fotball
S	V	O

har følgende oppbygging på koreansk

Mia	fotball	spiller
S	O	V

Selv om koreansk er nokså forskjellig fra norsk når det kommer til både grammatikk og uttale så er skriveformen lett å lære og bruke.

Koreansk i verden

I størrelse er Sør-Korea et lite land, til og med kombinert med Nord-Korea. Den totale befolkningen til Sør-

og Nord-Korea er på rundt 71 millioner. I tillegg til befolkningen på Koreahalvøya er det rundt 6 millioner mennesker andre steder i verden som snakker koreansk. Den største delen av disse er mennesker i nærområdene, som Kina og Japan, men koreansk språk har også spredt seg videre rundt i verden. Koreansk ligger på 13. plass over alle verdens språk når det gjelder antall mennesker som snakker språket.

Sør-Korea administrerer en offisiell prøve for utlendinger som ønsker å søke jobb i Sør-Korea eller i sør-koreanske selskaper og trenger sertifikat for det, samt for de som ønsker å ha sertifikat over sine koreanske språkkunnskaper generelt. Denne offisielle koreanske språkferdighetstesten (TOPIK) administreres i 71 land globalt. Det varierer fra år til år om det er mulig å ta den i Norge. Ellers administreres den i nærliggende land som Sverige og Finland og norske testtakere kan ta prøven der.

POPKULTUR OG MASSEMEDIA

Sør-koreansk popkultur og massemedia har blitt svært populært rundt om hele kloden. Moderne sør-koreansk popkultur er også åpen for påvirkninger utenfra og fletter sammen omverdenens impulser med sør-koreansk kultur så det blir spennende og underholdende for tilhengere over hele verden. Moderne sør-koreansk populærkultur har grunnlag i fire hjørnesteiner innen den sør-koreanske kulturindustrien.

Popmusikk

Sør-koreansk popmusikk har blitt mer og mer populært internasjonalt. Sør-koreanske poplåter, mer kjent som Kpop fra midten av 2000-tallet, har fått en stor tilhengerskare over hele verden. En av de første og største Kpop-gruppene siden Kpop-sjangeren startet er Girls' Generation som består av åtte jenter. Jente- og guttegrupper er typisk for Kpop-sjangeren. Andre store grupper som gjorde Kpop-sjangeren populær er Exo, Big Bang og Shinee.

Sør-koreanske tenåringsidoler dominerer Asias poplister. Eksporten av popmusikk har vært med på å øke bildet av Sør-Korea som en merkevare. Kpop har også fått en tilhengerskare i Norge med bl.a. årlig arrangement av Omona, et program for unge med fokus på sør-koreansk popkultur som startet i 2012 og er arrangert av Organisasjon for Koreansk Popkultur i Norge (KPiN). Programmet inneholder alt fra sør-koreansk mat til mote og har stort fokus på Kpop med både fremvisninger og konkurranser.

Filmer

Sør-koreanske filmer får stor oppmerksomhet for deres dype billedbruk og underliggende mening. Sør-koreanske filmer har blitt mottatt med entusiasme over hele verden og filmindustrien vokser både i bredde og variasjon. Med særegne historier, spektakulære metoder for filming og kreative manus har sør-koreanske filmer vekt stor internasjonal interesse.

Mange anerkjente regissører har nådd et stort publikum over hele verden. Busan internasjonale filmfestival og Jeonju internasjonale filmfestival er store arrangementer som viser sør-koreanske filmer med variert tema og bredde. Kjente filmer er bl.a. Painted fire av Im Kwon-taek, Poetry av Lee Chang-dong, Snowpiercer av Bong Jun-ho, Arirang av Kim Ki-deok, Old Boy av Park Chan-wook.

TV-serier

På slutten av 90-tallet begynte sør-koreanske TV-serier å bli vist i Kina og ble siden raskt oppdaget av andre deler av verden. Nå vises sør-koreanske TV-serier i store deler av verden. Eksempler er What is love?, Winter Sonata, Dae Jang Geum (Juvelen i palasset) og The Heirs.

Idrett

Sør-Korea stiger fram som en sterk idrettsnasjon. Landet har vært vert for en rekke idrettsarrangementer, alt fra Asian Games til OL og VM i fotball. Sør-Korea har tatt gull flere ganger, noe som er takket være landets utviklingsprogram for idrett, som også har gitt grobunn for flere gode atleter. Mer om idrett i neste kapittel.

Girls' Generation. En av Sør-Koreas første og største Kpop-grupper som startet i 2007 © Hello Photo by Yonhap News

VM i fotball i Sør-Korea i 2002 © Hello Photo by Yonhap News

IDRETT

Sør-Korea har i de siste årene fått internasjonal erkjennelse for sine solide idrettsprestasjoner. Under sommer-OL i London i 2012 kom det sør-koreanske nasjonallaget på 5. plass i antall medaljer. Mange av Sør-Koreas beste fotballspillere spiller i de største europeiske ligaene.

I 1988 var Seoul vertsbyen for sommer-OL. Sør-Korea kom på 4. plass generelt sett, med 12 gullmedaljer, 10 sølvmedaljer og 11 bronsemedaljer.

Sommer-OL i Seoul i 1988 var en anledning til å vise frem landets økonomiske utvikling og tradisjonelle kultur, samt posisjonen til Sør-Korea globalt.

I likhet med Norge er Sør-Korea et land med mye vinteridrett. Landet er bl.a. kjent for kunstløp med Yuna Kim i spissen. Hun har satt verdensrekorder i kunstløp og har også vært ambassadør for vinter-OL for ungdom, blant annet i Lillehammer i 2016. Hun har trent flere norske kunstløpere og vært en inspirasjon for mange. Pyeongchang, som er et fylke nordøst i Sør-Korea, ble tildelt vinter-OL i 2018. Det er andre gang Sør-Korea er OL-vert.

Yuna Kim © Olga Besnard | Dreamstime.com

Taekwondoutøvere med svart belte © Arne9001 | Dreamstime.com

Taekwondo

Taekwondo er en kampsport for selvforsvar hvor konkurrentene bruker både hender og føtter. I gamle dager praktiserte koreanere taekwondo som en obligatorisk forberedelse til krig, men det ble gradvis en folkelig sport. I 1971 ble taekwondo utpekt som Sør-Koreas nasjonalsport. I 1973 ble det første verdensmesterskapet i taekwondo arrangert i Seoul og i 1980 ble sporten vedtatt som en offisiell gren i OL av Den internasjonale olympiske komitéen. Taekwondo har vokst til å bli en internasjonal sport med rundt 100 millioner utøvere globalt.

Taekwondo legger vekt på betydningen av spirituell disiplin og er populær blant både kvinner og menn.

Den sør-koreanske regjeringen hjelper til med trening og utvikling med å sende ut taekwondo-mestere til ulike land. I mange deler av verden har taekwondo blitt et symbol på Sør-Korea.

Det er to store taekwondokonkurranser i Norge. Den ene er Norgesmesterskap i kampsport og den andre er Arctic Taekwondo Games hvor deltakere fra klubber i Nord-Norge deltar. Nina Solheim er Norges mest kjente taekwondoutøver. Hun ble født i Sør-Korea, men ble adoptert til Norge. Hennes internasjonale debut var i 1996 under EM i Helsingfors og i løpet av karrieren deltok hun i alle store internasjonale mesterskap og vant til sammen syv gull, tre sølv og syv bronse. Hun la opp etter å ha vunnet sølvmedalje i OL i Beijing i 2008.

Tradisjonell dans © Anizza | Dreamstime.com

LENKER

INFORMASJON OM SØR-KOREA

**Republikken Koreas ambassade
Norges ambassade i Sør-Korea**

<http://nor.mofa.go.kr/>
<http://www.norway.or.kr/>

Korean Culture and Information Service

<http://www.kocis.go.kr/eng/main.do>
<http://www.korea.net/index.jsp>

STUDENTORGANISASJONER

ANSA

<http://www.ansa.no/>

SKOLER, UNIVERSITETER OG HØYSKOLER SOM TILBYR KOREANSK SPRÅK ELLER OMRÅDESTUDIER

Universitetet i Oslo

<http://www.uio.no/>

Den koreanske språkskolen i Oslo

<http://koreanschool.no/>

Folkeuniversitetet

<https://www.folkeuniversitetet.no/>

STIPENDER

The Academy of Korean Studies

<http://intl.aks.ac.kr/english/portal.php>

**National Institute for International Education
Study in Korea**

<http://www.niied.go.kr/eng/index.do>
<http://www.studyinkorea.go.kr/en/main.do>